

“Жоғары инженерлік – технологиялық колледж” МEBBM

Технологиялық бөлім

1513000 – Ветеринария мамандығы бойынша 08.05.2023 ж-09.06.2023 ж
Аралығында өткен Диплом алды практикасының
ЕСЕБІ

Орындаған: ВТ-941 топ студенті

Қаденов Н.А

Практика жетекшісі: арнайы пәндер оқытушысы, ветеринария

Ғылымдарының кандидаты Джубанышева Г.Х

Орал 2023

Мазмұны

I Кіріспе.....	3
II Негізгі бөлім.....	4
2.1 Сараптама және оның істі талдаудағы рөлі.....	4
2.2 Ветеринариялық-санитариялық сарапшының құқықтары мен міндеттері.....	8
2.3 Жануарлардың өлекселері мен мүшелерін ветеринариялық-санитариялық сараптау.....	10
2.4 Іс материалдарын зерделеу және заттай дәлелдемелерді зерттеу.....	14
V Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.....	15

Кіріспе

Ветеринариялық-санитариялық сараптама – тамақ өнімдері мен жануарлардан алынатын техникалық шикізаттарды санитарлық-гигиеналық сараптау әдістерін зерттейтін және оларды ветеринариялық-санитариялық бағалау ережелерін анықтайтын ветеринария саласының бірі. Ветеринария мамандарының қызметінде жабайы аңдар мен аңдардың етін ветеринариялық-санитариялық сараптау мәселелері маңызды орын алады. Базарлардағы ветеринардың міндетіне өсімдік өнімдері мен балдың сапасын бағалау және ветеринариялық-санитариялық сараптама да кіреді.

Ветеринариялық-санитариялық сараптама – жануарлардан алынатын тағамдық (ет, сүт, балық, жұмыртқа) және шикізат (былғары, жүн және т.б.) өнімдерін санитарлық-гигиеналық зерттеу әдістерін зерттейтін, сондай-ақ олардың ғылыми негізделгенін белгілейтін ғылым. осы өнімдерді ветеринариялық-санитариялық бағалау.

Болашақ мал дәрігерін дайындауда ветеринарлық-санитарлық сараптаманы білудің маңызы зор.

Ветеринариялық-санитариялық сарапшының жұмысындағы ең бастысы ауру малдан алынған өнімдер арқылы адамдардың жұқтыру мүмкіндігін болдырмау, сонымен қатар ауру өнімдерден (шикізаттардан) сау малға жұқпалы аурулардың өтуін болдырмау болып табылады. Бұл ретте антропозооздар, жануарлар мен адамдарға ортақ аурулар (сібір жарасы, туберкулез, бруцеллез, трихиноз және т.б.) ерекше қауіп төндіреді.

Ветеринар дәрігер мемлекеттік бақылаушы ретінде тек сапалы өнімдерді жеуге рұқсат беруге міндетті.

Мал дәрігерінің нұсқауы бойынша сапасыз (инфекцияланған) өнімдер мен қасапхана өндірісінің қалдықтары тәркіленеді және залалсыздандырылуы немесе жойылуы тиіс.

Ветеринариялық-санитариялық сараптаманың негізгі зерттеу объектілері ауыл шаруашылығы жануарларын союдан алынатын азық-түлік өнімдері мен шикізаттары, сондай-ақ сүт және сүт өнімдері, балық, жұмыртқа, көкөніс өнімдері және ара балы болып табылады.

Ветеринариялық-санитариялық сараптаманың негізгі мақсаты:

1) адамдарды ет және сүт, балық және жұмыртқа өнімдері, мал шикізаты арқылы жұғатын аурулардан қорғауға;

2) жануарлардан алынатын өнімдер мен шикізатты бастапқы өңдеу, сақтау және тасымалдау кезінде олардың жоғары санитарлық сапасын қамтамасыз етуге;

3) нарыққа түсетін өнімнің сапасын бақылауға;

4) мал шаруашылығы өнімдері арқылы жұқпалы және паразиттік аурулардың таралуын болдырмау.

Ветеринариялық-санитариялық сараптау және мал шаруашылығы өнімдерінің технологиясы оқу пәні ретінде азық-түлік өнімдері мен жануарлардан алынатын шикізаттың (ет, сүт, жұмыртқа, балық, тері шикізаты, жүн және т.б.) гигиенасы мен технологиясы мәселелерін, сондай-ақ мал шаруашылығы өнімдерін өңдеу әдістерін қарастырады. осы өнімдерді санитарлық-гигиеналық зерттеу және оларға ветеринариялық-санитариялық баға беру.

II Негізгі бөлім

2.1 Сараптама және оның істі талдаудағы рөлі

Сараптама – тергеп-тексеру барысында анықталған заттай дәлелдемелерді және басқа да материалдар мен заттарды заңда белгіленген іс жүргізу нысанында жүргізетін, соттың (прокурордың, тергеу органдарының) тапсырмасы бойынша ғылымды, техниканы немесе ғылымды жақсы білетін адамдар жүргізетін зерттеу. басқа да арнайы білім салалары және қылмыстық істі тергеу немесе сотта қарау кезінде туындайтын ерекше мәселелер бойынша негізделген қорытынды жасау.

Ветеринариялық сараптама жануарлардың ауруының немесе ауруының себебі, аурудың сипаты, оқшаулау режимінің дұрыстығы, ауру және күдікті жануарларды пайдалану және күтіп-баптау туралы, сондай-ақ ветеринариялық-санитариялық және ветеринариялық-санитариялық бақылауға жарамдылығы туралы қорытынды береді. тағамға немесе жануарлардан алынатын шикізатты тұтынуға арналған санитарлық талаптар.

Жеке, ұжымдық немесе қоғамдық пайдаланудағы үй жануарларына зиян келтіруге байланысты мәселелер, сондай-ақ жануарларды айырбастауға, сатып алуға және сатуға байланысты браконьерлікпен, бүлінумен және қолдан жасаумен байланысты істерді қарау кезінде туындайтын даулар сот ісін жүргізудің нысанасы болуы мүмкін. жануарлардан алынатын өнімдер және т.б.

Сот-ветеринариялық сараптама жануарлардың ауруы немесе өлуі мен олар үшін жасалған қолайсыз жағдайлар арасында себепті байланыстың болуын анықтауға арналған. Осы мақсатта жануарларды клиникалық тексеру, өлгендердің мәйіттерін тексеру және сойылған мал өлекселерін зерттеу, сондай-ақ қажет болған жағдайда басқа да қосымша зерттеулер жүргізіледі.

Сот-медициналық сарапшылар сарапшының қорытындысымен келісе алады немесе одан толық немесе ішінара бас тарта алады, бірақ олар сарапшының қорытындысымен келіспеу себебін ресми түрде көрсетуі тиіс. Егер сараптама қорытындысында тергеушіге түсініксіз немесе толықтыруды қажет ететін ережелер болса, тергеуші өзі берген

қорытындыны нақтылау немесе толықтыру үшін сарапшыдан жауап алады. Сарапшы өз жауаптарын өз қолымен айтуға құқылы.

Сарапшы өз атынан зерттеу нәтижелері бойынша қорытынды береді және ол үшін толық жеке жауапкершілікте болады және сараптаманың жақсы сапасы оның шешуге қойылған мәселелердегі құзыретіне байланысты екенін есте ұстаған жөн. Сарапшы қорытынды беру кезінде өзі жүргізген сараптаманың дұрыстығына сенімді болуы керек, егер бірдеңеде сенімділік болмаса, бұл туралы тергеу өкіліне немесе сотқа хабарлау қажет.

2.2 Ветеринариялық-санитариялық сарапшының құқықтары мен міндеттері

Сот-ветеринариялық сарапшы өзіне қойылған мәселелер бойынша іс материалдарымен танысуға және жазбаша нысанда немесе ауызша сұрау кезінде қойылған сұрақтардың нақты жазылуын талап етуге, бұл туралы қосымша мәлімдеуге құқылы. оған материалдар ұсынылған немесе пікір айту мүмкін емес.

Ветеринариялық-санитариялық сарапшының жұмысындағы ең бастысы ауру малдан алынған өнімдер арқылы адамдардың жұқтыру мүмкіндігін болдырмау, сонымен қатар ауру өнімдерден (шикізаттардан) сау малға жұқпалы аурулардың өтуін болдырмау болып табылады. Бұл ретте антропозооноздар, жануарлар мен адамдарға ортақ аурулар (сібір жарасы, туберкулез, бруцеллез, трихиноз және т.б.) ерекше қауіп төндіреді. Ветеринар дәрігер мемлекеттік бақылаушы ретінде тек сапалы өнімдерді жеуге рұқсат беруге міндетті.

Мал дәрігерінің нұсқауы бойынша сапасыз (инфекцияланған) өнімдер мен қасапхана өндірісінің қалдықтары тәркіленеді және залалсыздандырылуы немесе жойылуы тиіс.

Ветеринариялық-санитариялық сараптаманың негізгі зерттеу объектілері ауыл шаруашылығы жануарларын союдан алынатын азық-түлік өнімдері мен шикізаттары, сондай-ақ сүт және сүт өнімдері, балық, жұмыртқа, көкөніс өнімдері және ара балы болып табылады.

Ветеринариялық-санитариялық сараптаманың негізгі мақсаты:

адамдарды ет және сүт, балық және жұмыртқа өнімдері, мал шикізаты арқылы жұғатын аурулардан қорғау; жануарлардан алынатын өнімдер мен шикізатты бастапқы өңдеу, сақтау және тасымалдау кезінде

олардың жоғары санитарлық сапасын қамтамасыз етуге; нарыққа түсетін өнімнің сапасын бақылау; мал шаруашылығы өнімдері арқылы жұқпалы және паразиттік аурулардың таралуын болдырмау. Ветеринариялық-санитариялық сараптау және мал шаруашылығы өнімдерінің технологиясы оқу пәні ретінде азық-түлік өнімдері мен жануарлардан алынатын шикізаттың (ет, сүт, жұмыртқа, балық, тері шикізаты, жүн және т.б.) гигиенасы мен технологиясы мәселелерін, сондай-ақ мал шаруашылығы өнімдерін өңдеу әдістерін қарастырады. осы өнімдерді санитарлық-гигиеналық зерттеу және оларға ветеринариялық-санитариялық баға беру. Vetsanekspertiza ұзақ даму жолынан өтті. Етті ветеринариялық-санитариялық тексеру және малды сояр алдында тексеру 17 ғасырдың екінші жартысынан бастап қолданыла бастады. Алғашында еттің сатылуын бұған жеткілікті дайындығы жоқ тәртіп сақшылары бақылаған. Кейіннен еттің сапасын дәлірек анықтау қажеттілігіне байланысты медицина дәрігерлері оны тексере бастады.

Ет өндірісінің өсуі және ветеринария ғылымының дамуы ветеринариялық-санитариялық сараптаманың одан әрі жетілдірілуіне себеп болды. Батыс Еуропадағы сияқты Ресейде де 18 ғасырда етті тексеру және мал сою орындарын қадағалау мал дәрігерлеріне жүктеле бастады. Ветеринарларды дайындауда мал сою саласындағы, әсіресе етті сараптауда белгілі бір мамандық белгіленді. Профессор Н.Н.Мари (1912) етті зерттеуге арналған алғашқы орыс оқулықтарын жазды: «Үй жануарларының патологиялық анатомиясының негіздері» және «Етті зерттеуге арналған нұсқаулық».

Ет және ет өнімдерін ветеринариялық-санитариялық сараптаудың көптеген мәселелерін шешетін ғылыми-зерттеу жұмыстары пайда болды. Санкт-Петербург мал сою пункттерінде ғылым магистрі М.А.Игнатъев арнайы мұражай ұйымдастырып, адам үшін қауіпті аурумен ауырған жануарлардан алынған ақаулы ет, ет өнімдері, аң, сүт өнімдері, балық, муляждар мен ішкі ағзалардың препараттары қойылған. Мұндай мұражайлар Мәскеу мен Киевтегі қанды қырғын кезінде құрылған. Ғылыми еттану мәселелерін дамытуға орыс ғалымдары С.П.Дуброво, А.М.Петров, А.В.Дедюлин, М.И.Романович, Ф.П.Половинкин, П.Н.Андреев және т.б. көп еңбек пен күш жұмсады.

Ветеринариялық-санитариялық сараптама өз дамуында қалыпты және патологиялық анатомия, физиология, зоогигиена, биохимия, микробиология, токсикология, эпизоотология, паразитология және басқа

да клиникалық ветеринариялық пәндердің жетістіктерін кеңінен пайдаланады және олармен мазмұнды байланыста болады. Ветеринариялық-санитариялық сараптама саласында жұмыс істейтін мамандардың патоанатомиялық, биохимиялық, микробиологиялық, токсикологиялық және басқа да зерттеу әдістерін қолдана отырып, сойылған жануарлардың мүшелері мен өлекселеріндегі патологиялық өзгерістердің сипатын дұрыс анықтауға, сапалық және ветеринариялық-санитариялық көрсеткіштерді объективті беруге мүмкіндігі бар. жануарлар мен өсімдік тектес кез келген тамақ өнімдерін санитарлық бағалау. Мал шаруашылығы өнімдерін технология және стандарттау негіздерімен ветеринариялық-санитариялық сараптау ветеринарды азық-түлік мақсатында тек қана зиянсыз және санитарлық-гигиеналық өнімдерді шығаруға мүмкіндік беретін біліммен қаруландырады.

Сот талқылауында жаңа мәліметтер анықталса, сарапшы бұрын берілген қорытындыны өзгертуі немесе өзгертуі мүмкін. Ол тек нақты, қатаң тексерілген ғылыми деректерге негізделуі керек. Түсініксіз жағдайларда істі жеткіліксіз дәлелденген пікірмен шатастырып алғанша, пікір айтудан бас тартқан дұрыс.

Сарапшы ретінде әрекет ете отырып, ветеринар қолданыстағы заң ережелерін басшылыққа алуға міндетті. Ол өз құзыретіне жататын барлық мәселелер бойынша дұрыс, объективті, толық пікір айту үшін қолынан келгеннің бәрін жасауы керек. Сарапшының міндетін орындау мемлекеттік міндет болып табылады, сондықтан мамандар оларды орындаудан дәлелді себепсіз бас тартуға құқылы емес.

Ветеринар дәрігері мынадай жағдайларда сарапшы бола алмайды: егер ол сот талқылауына қатысушы адамдармен қандай да бір туыстық қатынаста болса; егер ол бұрын осы шаруашылық бойынша зерттеу жүргізген болса және сауалнама материалдары істі қозғауға негіз болған болса; егер ол осы іс бойынша куә болса; егер ол істің нәтижесіне тікелей немесе жанама мүдделі болса немесе айыпталушыға немесе жәбірленушіге қызметтік және өзге де тәуелділікте болса. Осы шарттардың біреуін бұзу сарапшыны шеттету және өзін өзі алып тастау үшін жеткілікті негіз болып табылады.

2.3 Жануарлардың өлекселері мен мүшелерін ветеринариялық-санитариялық сараптау

Ветеринария – бас, бауыр (кеңірдек, өкпе, жүрек, диафрагма, бауыр), асқазан, ішек, көкбауыр, емізік, жатыр және ет ұшасы міндетті ветеринариялық-санитариялық сараптауға жатады.

Бір жануардың ұшасы, басы, бауыры, терісі бірдей нөмірмен нөмірленеді. Нөмірлеу үшін ұшаның және мүшелердің бетіне бекітілген қағаз нөмірлері (көлемі 3-4 см²) қолданылады.

Жоғарыда аталған ветеринариялық-санитариялық сараптауға жататын барлық объектілерді бір жерге орналастырып, зерттеуге дайындайды: ірі қара малда басын ұшадан ажыратады, тілі еркін шығып тұратындай етіп үстіңгі және бүйір жағынан кесіледі. жақ аралық кеңістіктен; жылқыларда басын ұшадан ажыратады, мұрын қалқаны бүтіндігін сақтай отырып кеседі; шошқада терісін сыпырғаннан немесе күйдіргеннен кейін тілді трахеямен бірге бауырда қалдырып, төменгі жақтың асты аймағынан кесіп тастайды, басын мойынның төменгі бөлігінің терісінде ұстайтындай етіп кеседі.

Ұшалар мен мүшелерді тексеру және зерттеу үшін мынадай құралдар болуы қажет: екі пышақ (біреуі қосалқы), екі жақты айыр ілмек және түзетуге арналған ағаш сабы (мусат) болат дөңгелек сырық. пышақ.

Тексерілетін өнімдердің санын есепке алу үшін, сондай-ақ өлекселер мен мүшелерді жоюға әкелген анықталған патологиялық процестерді тіркеу үшін журнал болуы қажет.

Ветеринариялық-санитариялық сараптама ең алдымен мал аурулары кезінде патологиялық анатомиялық өзгерістер байқалатын сою объектілерінен басталуы керек.

Ветеринариялық-санитариялық сараптама келесі схема бойынша жүргізілуі керек:

басын тексеру;

бауырды тексеру;

көкбауырды және ас қорыту мүшелерін тексеру;

бүйректі тексеру;

сүт безін тексеру.

Басты тексеру. Пышақтың артқы жағымен тілдің бетінен шырышты тазартады, тілдің беті ойық жара эрозиясының бар-жоғын (аусыл, тері зиянкестері) тексереді, мен оны мұқият зерттеймін (актиномикоз) . Еріндерді тексеріп, сезініңіз. Содан кейін сол қолыммен тілдің ұшын ұстап, алға және төмен қарай тартып, оң және сол жақтардың тіндерін тіл

түбірін бойлық, ал көлденеңінен ұлпа-жұтқыншақ аймағынан кесемін. Осындай кесулердің нәтижесінде екі ортаңғы жұтқыншақ түйіндері ашылады, олар ашылады және зерттеледі.

Бастың оң және сол жақтарының шайнау бұлшықеттері кесілген - сыртқы және ішкі, әр жерде екі параллель кесу (финоз). Құлақ маңы, жақ асты және латеральды жұтқыншақ лимфа түйіндері ашылады. Сонымен қатар, олар төменгі және жоғарғы жақтарды және басқа сүйектерді (актиномикоз) сезінеді.

Бауырды тексеру. Біріншіден, өкпенің тіндері зерттеледі; итбалықтар табылған кезде итбалықтардың орындарында кесу жасалады (эхинококк паразиттері, пневмония). Содан кейін Ім кіі лимфа түйіндері ашылады: сол жақ бронх, оң жақ өкпенің қосымша бөлігінің түйіні, оң жақ бронх және барлық медиастинальды лимфа түйіндері. Бауырда жылқылар міндетті түрде бүкіл трахеяны ашады және әр өкпеде бірнеше бойлық кесулер (сабын) жасайды.

Өкпеден кейін жүрек тексеріледі (финоз, эхинококкоз), жүрек қуыстары ашылады (қақпақ ойық жарасы), қанның күйі анықталады (ұйып немесе ұйымайды).

Бауырды тексергенде алдымен лимфа түйіндері ашылады, содан кейін өт жолдары және пышақтың артқы жағымен басу арқылы өт жолдарының мазмұнын сығып шығарады, онда фасциоли болуы мүмкін. Бауырды зерттегенде эхинококк абсцессінің болуына, сондай-ақ оның мөлшеріне, түсіне, құрылымына назар аударыңыз.

Көкбауырды және ас қорыту мүшелерін тексеру. Мезентерияны тексеріп, мезентерияның парақтары арасында орналасқан ең күдікті (үлкейген) бірнеше мезентериялық лимфа түйіндерін ашыңыз. Асқазанды тексерген кезде оның сыртқы бетіне назар аударыңыз. Қажет болса, асқазанды ашып, оның шырышты қабығын тексереді.

Бүйректерді тексеру. Бүйрек тек сыртынан мұқият зондтау арқылы зерттеледі. Егер зондтау кезінде нормадан ауытқулар анықталса немесе басқа тексерілетін органдарда жұқпалы аурудың белгілері анықталса, бүйректі ашу керек.

Желинді тексеру. Желин мұқият зерттеледі, кесіледі және оның лимфа түйіндері арқылы тексеріледі.

Қосымша тексеру. Сібір жарасының созылмалы түрін анықтау үшін шошқалардың ветеринариялық-санитариялық сараптамасы кезінде

мүшелерін, көмей мен жұтқыншақты, эпиглоттық шеміршекті және бадамша бездерді қосымша зерттейді.

Жылқының, есектің, қашырдың мүшелерін ветеринариялық-санитариялық тексеру кезінде мұрын қуысын, мұрын қалқасын, трахеяны қосымша тексеріп, өкпені мұқият тексереді, яғни бездердің зақымдалуын білдіреді.

Ұшаны тексерген кезде оның қан кетуінің толықтығы анықталады, бұлшықеттерде, плеврада, перитонеде, тері астындағы тіндерде, буындар мен лимфа түйіндерінде зақымданулардың (ісіну, ісік, абсцесс, қан кету) болуы алынып тасталады.

Ағзада, бас немесе бауырда патологиялық өзгерістер анықталса, ағзада жалпыланған процестің болу мүмкіндігін көрсетеді, ұшаны толық тексеруден өткізеді. Ол үшін ұшаның негізгі лимфа түйіндерін ашады. Бүкіл ұшаны мұқият тексеру финдер бас немесе жүрек бұлшықеттерінде табылған жағдайда да жүргізіледі.

Ет-сүт өнімдерін бақылау станциясының жағдайында шошқа өлекселерін қарау кезінде бел, желке және иық-шынтак бұлшықеттері (финоз) қосымша ашылады. Әрбір шошқа ұшасы трихинозға міндетті тексеруден өтеді, ол үшін диафрагманың аяқтары аймағынан еттің екі сынамасы алынады және осы ұшаның нөмірімен белгіленеді; әрбір үлгінің массасы 50 - 80 г.

Бұзаулардың өлекселерін қарау кезінде кіндік пен кіндік қосымша зерттеледі. Кіндік пен кіндік қабынған кезде ұшаны бактериологиялық тексеруден өткізеді.

2.4 Іс материалдарын зерделеу және заттай дәлелдемелерді зерттеу

Сот-ветеринариялық сараптаманың түрлері әртүрлі, бірақ ол негізінен заттай дәлелдемелерге негізделеді: өлгендердің мәйіттері немесе күштеп өлтірілген жануарлардың ұшалары, жануарлардан алынатын өнімдер, жануарлардың өлекселерін анықтау хаттамалары, шаруашылықтарды тексеру актілері және т.б.

Сарапшы ретінде тек жазбаша құжаттама болған жағдайда ветеринарлар тартылуы мүмкін, оның негізінде тергеумен қойылған сұрақтарға жауап беру ұсынылады. Іс материалдарын зерттеуді бір адам да, бірнеше адам – сарапшылар тобы да жүргізе алады.

Заттай дәлелдемелер деп қылмыс қаруы қызметін атқарған немесе қылмыс іздерін сақтаған немесе айыпталушының қылмыстық әрекеттерінің объектісі болған заттар жатады. Сот-ветеринариялық сараптама тәжірибесінде олар: жарақаттанған заттар; жануардың мәйіті немесе оның жекелеген бөліктері (шашы, терісі, мүшелері немесе олардың бөліктері); ұдың қалдықтарын сақтауға болатын заттар (жем, құсық, асқазанның, ішектің және қуықтың мазмұны); пайдаланылған дәрілердің қалдықтары; жануар өңделген сұйықтықтардың ерітінділері және т.б. Сот процесінде заттай дәлелдемелердің маңызы зор.

Жануарлардың жұқпалы емес, жұқпалы және паразиттік аурулардан ауру немесе өлу жағдайларын тексеру бұл жерде қарастырылмаған, өйткені ол ерекше назар аударуға тиіс. Төменде сот-ветеринариялық сараптама актісін ресімдеуге қойылатын талаптар келтірілген.

Сараптамалық қорытынды – іс үшін маңызы бар қатаң тексерілген, арнайы ғылыми білімдерге негізделген дәлелдеме. Қорытындыда тек соңғы қорытындылар ғана емес, сонымен қатар олардың егжей-тегжейлі негіздемесі болуы керек; ол не сарапшы тексерген тікелей тәуелсіз зерттеу нәтижелеріне, не сараптамадан тыс анықталған фактілердің жиынтығына негізделуі тиіс.

Сараптамалық қорытындыда оның қашан және кім жасағаны көрсетіліп, зерттеу барысы көрсетіліп, қойылған сұрақтарға нақты жауаптар берілуі тиіс.

Сараптама қорытындысы жеткіліксіз немесе толық болмаған жағдайда сот қосымша сараптама тағайындай алады, ал бірнеше сарапшының қорытындылары арасында қайшылықтар болған жағдайда қайталама сараптама тағайындалуы мүмкін, ол басқа сарапшыға немесе басқа сарапшыларға жүктеледі. .

Сарапшы дәлелді себептерсіз істі қарауға қатысуға келмеген жағдайда жауаптылыққа тартылуы мүмкін. Сарапшы өзі берген қорытынды үшін, көрінеу жалған айғақтар бергені үшін, сондай-ақ тергеу құпиясын тергеушінің рұқсатынсыз жария еткені үшін толық жауапкершілікте болады.

Ветеринар дәрігер мемлекеттік бақылаушы ретінде тек сапалы өнімдерді жеуге рұқсат беруге міндетті.

Ветеринариялық-санитариялық сараптама – жануарлардан алынатын тағамдық (ет, сүт, балық, жұмыртқа) және шикізат (былғары, жүн және т.б.) өнімдерін санитарлық-гигиеналық зерттеу әдістерін

зерттейтін, сондай-ақ олардың ғылыми негізделгенін белгілейтін ғылым.
осы өнімдерді ветеринариялық-санитариялық бағалау.

Болашақ мал дәрігерін дайындауда ветеринарлық-санитарлық
сараптаманы білудің маңызы зор.

Қорытынды

Ветеринариялық-санитариялық сараптама – жануарлардан алынатын өнімдерді зерттеу және ветеринариялық-санитариялық бағалау әдістерін зерттейтін ғылым.

Ветеринариялық-санитариялық сараптаудың негізгі мәні жануарлардан алынатын азық-түлік және жем өнімдері арқылы адамдар мен жануарлар арасында таралатын жұқпалы және паразиттік аурулардың алдын алу болып табылады.

Ветеринариялық-санитариялық сараптама ғылым ретінде эпизоотология, паразитология, микробиология, патологиялық анатомия, гистология, ветеринариялық санитариямен тығыз байланысты.

Ветеринариялық-санитариялық сараптаманың негізгі бөлімдері:

- малды сою және олардан алынатын өнімдерді өңдеу гигиенасы;
- өлекселер мен мүшелерді өлгеннен кейін зерттеу әдістемесін;
- жануарлардан алынатын өнімдерді зертханалық зерттеу әдістері;
- ет, сүт, балық және олардың өнімдерін ветеринариялық-санитариялық бағалау;
- тамақ өнімдеріне шартты түрде жарамды және жарамсыз заттарды залалсыздандыру әдісі;
- ойынды тексеру.

Ветеринариялық-санитариялық сараптаманың негізгі мақсаты:

- 1) адамдарды ет және сүт, балық және жұмыртқа өнімдері, мал шикізаты арқылы жұғатын аурулардан қорғауға;
- 2) жануарлардан алынатын өнімдер мен шикізатты бастапқы өңдеу, сақтау және тасымалдау кезінде олардың жоғары санитарлық сапасын қамтамасыз етуге;
- 3) нарыққа түсетін өнімнің сапасын бақылауға;
- 4) мал шаруашылығы өнімдері арқылы жұқпалы және паразиттік аурулардың таралуын болдырмау.

Ветеринариялық-санитариялық сарапшының жұмысындағы ең бастысы ауру малдан алынған өнімдер арқылы адамдардың жұқтыру мүмкіндігін болдырмау, сонымен қатар ауру өнімдерден (шикізаттардан) сау малға жұқпалы аурулардың өтуін болдырмау болып табылады. Бұл ретте антропоозооздар, жануарлар мен адамдарға ортақ аурулар (сібір жарасы, туберкулез, бруцеллез, трихиноз және т.б.) ерекше қауіп төндіреді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Ветеринарный Энциклопедический Словарь создан на основе книги "Ветеринарный энциклопедический словарь" М.: "Советская Энциклопедия". 1981. <http://www.cnshb.ru/AKDiL/0006/default.shtm>
2. Мария Дорош «Болезни крупного рогатого скота», «Болезни свиней»
3. Ящур и его профилактика Анатолий Рахманов, журнал "Животноводство России" 2001 г.
4. Авылов Ч.К., Алтухов Н.М., Бойко В.Д. и др., Справочник ветеринарного врача/Сост. А.А. Кунаков.—М.:КолосС, 2006—736с.